

*Pravna licejska
knjižnica
v Ljubljani*

Poština plačana v gotovini.

Leto IX., številka 31.

V LJUBLJANI, v soboto, 1. avgusta 1925.

Današnja številka Din 150.

Izhaja razen ponedeljka in dneva po
prazniku vsak dan.

Uredništvo in upravništvo:

Ljubljana, poštni predal št. 168.

Naslov za telegrame: »Napreje«, Ljubljana.

Čekovni račun št. 13.807.

NAPREJ

Stane mesečno Din 25.—
za inozemstvo Din 35.—

Oglasi:

Prostor 1×55 mm 60 par. Mali oglasi: beseda
60 par, najmanj 5 Din.

Dopise frankirajte in podpisujte, sicer se ne
priobčijo. — Rokopisi se ne vračajo.

Reklamacije za list so poštne proste.

Glasi Socialistične stranke Jugoslavije.

Izhaja začasno le enkrat na teden in stane mesečno 6 dinarjev.

Letnik VII., številka 31.
Četrtkovna
„Naprejeva“ številka
Izhaja kot tednik:

LJUDSKI GLAS

Glasi
Kmeto-delavske zveze
Stane letno 72 Din — mesečno 6 Din

Deseturnik v Kranju.

Ven s politiko iz strokovnih organizacij! Tako pridigajo demagogi in nezavedni jim nasedajo, ker od dosežanje politike res »še nikdar niso bili sili«. Kako nesmiselna pa je ta zahteva, vedo vsi, ki so že kdaj kaj delali v delavskem gibanju. — Zborovanja strokovnih organizacij se ne dajo kar tako prepovedati. Kadar pa vlada reakcija, se tudi to dogaja, dasi je protizakonito. V Jugoslaviji je tako prepovedovanje tudi protiustavno, ker ustava popolnoma jasno govori, da je treba naznaniti le tiste shode, ki se vršijo na prostem, pod milim nebom. Če shoda ni treba naznaniti, kako bi ga bilo mogoče prepovedati? Glavarstvo v Kranju je pa prepovedalo shod predilniških delavcev pod pretvezo, da je treba shode naznaniti 3 dni prej in je v ta namen izvelo na dan neko staro cesarsko naredbo, dasi ustava izrecno določa, da so vse naredbe razveljavljene, ki nasprotujejo ustavi. Ali kranjsko glavarstvo ustave ne pozna? Ali je noče poznati? Ali je le nasledlo kakemu demokratskemu upravnemu svetniku predilnice? Vse troje je napačno. Zlasti tudi tretje, kajti glavarstvo mora gledati na izpolnjevanje ustavnih določb tudi takrat, kadar so kakšnemu visokemu »državotvornemu purgarju« nevede!

Na shodu je bil s. Leskošek, ki je bil do Božiča 1924 član vodstva naše stranke, ki so mu pa korunovski strokovničarji prepovedali udeleževati se v naši stranki, politika je dovoljena samo zeleni mizi SPJ. Odkar je s. Leskošek »le strokovničar«, ne razume več politike, zato se je branil pred glavarstvom popolnoma napačno. Dovolil je, da so žandarji odganjali mlade ljudi, češ, ti nimajo na shodu pravice (pač pa imajo pravico delati v tovarni!); udal se je na zaupni shod članov po starem avstrijskem § 2., ki je seveda tudi nepotreben, odkar imamo ustavo. Tako so smeli biti navzoči edinole člani in je odpadla važna točka dnevnega reda: sprejemanje novih članov. Tudi druge take nerodnosti so se vršile, vse zato, ker je s. Leskošek že dobrega pol leta »samo strokovničar«.

Za zaspani Kranj seveda je bil Leskoškov nastop zelo dober. Delavstvo je videlo, koliko je vredna zavednost in da se mora pred zavednim zaupnikom vsaka intriga ponesrečiti. Že samo to dejstvo, da se je prepovedani shod vseeno vršil, je vplivalo jako dobro. Če je bil kak terorist navzoč, je lahko spoznal, da je zavednost močnejša, nego nabite puške.

A čeprav je dobro vplival, vendar ga je treba grajati, da je tudi on — kakor glavarstvo — pozabil na ustavo in se branil s pomočjo avstrijskega paragrafa. Zborovalna svoboda nam je po ustavi zajamčena in nikdar nikjer ne smemo na to pozabiti, kajti če pozabimo, bo gospoda ustavo in zakone poznala samo takrat, kadar bo nji v korist in delavcem v škodo, takrat pa, ko bi bili ustava in zakoni nam delavcem v korist in kapitalistom v škodo, takrat jo bodo ne le pozabili, ampak tudi z nogami tepali!

Kadar se dogajajo take čudne zgodbe, takrat gre gotovo za kaj važnega.

In res. Šlo je za 8 urnik. Kapitalisti hočejo uvesti 10 urni delavnik, da bo več brezposelnih in da bodo ti v svoji bedi postali mehki in prosili za delo, čeprav pod težjimi pogoji in za manjšo mezdno; potem bodo kapitalisti staro delavstvo lahko metali na cesto, tega se bodo delavci (zlasti družinski očetje) bali in bodo iz strahu postali prav tako mehki, kakor oni, ki so že zdaj brez posla. To je stari kapitalistični plan in za preprečenje tega narčta je zakon o 8 urnem delavniku ustvarjen. Pa tudi mednarodni dogovor ga zahteva! Kakor namreč ni prav, če ima kak delavec preveč dela takrat, ko se drugi izprehajajo brez vsakega dela, tako tudi ni prav, če v kak državi delajo delavci več nego je prav, do čim delavci v drugi državi ne morejo sploh najti zasluzka. Zato so se države medsebojno dogovorile, da bo povsod uveden 8 urni delavnik. To je potrebno iz popolnoma kapitalističnih razlogov, drugače namreč tudi v kapitalistični družbi nastanejo polomi in krize. Socialisti imamo pa zato še tudi druge razloge, zlasti tega, da bo delavec, ki dela več nego 8 ur na dan, s časoma popolnoma pozabil na svojo izobrazbo, da se bo popolnoma poživnil. V par letih bo samemu sebi in drugim v nadlego, vsemu človeštvu v sramoto, delavstvu pa še posebno — čim več je takih nezavednih delavcev, tem večje je izkoriščanje vsega delavskega razreda.

Kranjski kapitalisti (na čelu jim g. župan, demokratski veljak in delničar predilnice) so pozabili na vse te narodne zakone in mednarodne dogovore, pozabili so tudi na narodno čast in napredek, o čemer sicer tako radi govorijo, in za dosego višjih profitov so hoteli uvesti v tovarni 10 urno delo. To ni mogoče drugače, kakor če se delavstvo potom tajnega glasovanja izreče za 10 urni delavnik. Že ta naredba sama na sebi je slaba, ker podpira egoizem zaposlenih proti nezaposlenim, kakor je lepo popisano v letošnjem Majskem spisu na strani 13.: »Najstrašnejša kuga« (brezposelnost). Vendar če je delavstvo dovolj dalekovidno, glasuje za svoj stalni prid, ne za trenutno korist. Tako je bilo tudi v tej tovarni. Kapitalisti nikakor niso mogli pričakovati, da bi to delavstvo glasovalo proti svojim razrednim koristim.

Zato so si izmislili trik. Izdali so glasovalne listke v novi samolastni obliki z napisanimi številkami 10 in 8 in hoteli, naj vsak prečrta tisto, ki je ne mara. Delavcem se to ni zdelo povsem točno, zato je okoli 200 delavcev napisalo na listek bodisi »za 8 urnik« ali pa »proti 10 urniku«, le 25 delavcev je bilo pridobljenih, da so po volji podjetnikov prečrtili osmico in s tem glasovali za 10 urni delavnik. Volja delavstva je bila dovolj jasno dokazana — zmagala je pa volja podjetnikov.

V obrambo tajnosti tega glasovanja je namreč naredba določila, da se ne smejo na glasovalne listke pisati nikake opazke, ampak le besede »da« ali »ne«. Po rokopisu se lahko ugotovi, kdo je pisal, in tako bi se lahko glasovi kupovali. Torej dobra naredba. Ali — kapitalist jo s svojim trikom lahko zlorabi. Vse listke z opazkami

je namreč proglasil za neveljavne, glasovalo je torej le 25 delavcev, vsi ti so za 10 urno delo, zato se začne delati po 10 ur na dan...

Krivičnost se lahko otiplje. Ali bo pa tudi obveljalo, to bomo šele videli in — poročali. To pa tem bolj, ker hodijo strokovne organizacije še vedno tisto žalostno pot »brez politike«, da jih potem kapitalistična politika tako nesramno zlorablja. S. Leskošek bo moral proč od te strokovne »brezpolitičnosti«, ki ne pomeni nič drugega, kakor tajno politiko Korunovske diplomacije. GRSJ in SPJ sta eno in isto, GRSJ vodi politiko SPJ. SPJ je pa filijalka SDS. Kako je mogoče upati, da bo Golmajer kot general žerjavovske filijalke resnično delal proti kranjskim kapitalistom, ki so stebri žerjavovske SDS?

Sicer pa smo zelo radovedni, kaj poreče k temu slučaju »Socialist«, glasilu GRSJ in SPJ. Delavsko zbornico pa pozivamo, da v Kranju napravi red, če noče tudi uradno postati to, kar se privatno o njej že govori.

Obleke
kupite najugodnejše pri
Jos. Rojina
Ljubljana

Lovro Klemenčič:

Nacionalna vprašanja in proletarski razred v Jugoslaviji in na Balkanu.

Slovensko nacionalno vprašanje.

Stališče, ki ga mora zavzeti proletarska stranka v nacionalnih vprašanjih, torej ne sme biti dogmatično. Vedno mora imeti pred očmi, na kakšni stopnji družabnega razvoja se nahaja nacija: ali prehaja iz fevdalnega sistema v kapitalističnega, ali je že preživela kapitalistični sistem in se razvija k proletarski demokraciji. Fevdalizem in njegovi branitelji izkoriščajo nacionalna vprašanja, da bi se povrnili k staremu sistemu. Narodi imajo suvereno pravo vrniti se tudi nazaj, ali — je dolžnost proletarske stranke v teh slučajih, da prosvetli ljudske množice in jim razkrije načrte takih nazadnjaških reakcij, pa naj se skrivajo pod nacionalno, versko ali kakršnokoli drugo masko.

V čem obstajajo nacionalna vprašanja v SHS?

Vzemimo najprvo slovensko nacionalno vprašanje. Konstatirali smo, da so se Slovenci razvili v moderno nacijo. Pod Avstrijo ni nobena slovenska politična grupa nikdar postavila v svoj program zahteve po suvereni samostojnosti Slovenije. Vse so se zadovoljevale z manjšimi avtonomnimi pravicami v Avstrijski monarhiji. Edino izjemo so tvorili neposredno pred vojno revolucionarni nacionalistični Omladinci okrog »Preporoda« in »Glas Juga«, ki so prvi v zgodovini Slovencev postavili jasno politično zahtevo: suvereno samostojno Slovenijo v zvezi s samostojno Hrvaško, Srbijo in Bolgarijo. Toda ta parola je našla pristašev samo med malim delom slovenske inteligence. Po prevratu pa se je ta parola čez noč uresničila. Slovenija je postala suverena, imela je svojo »Narodno vladu« in svojo vojsko. Toda zaradi nesposobnosti in reakcionarnosti »Nar. vlade« v kateri so bili na žalost zastopani tudi voditelji naše stranke, je ta suverenost bila kratka: trajala je samo par mesecev, čeprav je bila dana vsaj materialna možnost, da se obdrži: saj je bilo takrat v Sloveniji koncentrirano orožje, municija in živilska skladišča cele soške fronte.

Toda bojazen pred revolucionarno razpoloženim ljudstvom je oplašila

»Narodno vladu«, da je odprla svoje meje z juga italijanskim imperialistom in z vzhoda srbski armadi, namesto da bi takoj apelirala na ljudstvo, razpisala volitve v slovensko konstituinto in da bi tako odprta na izvoljene zastopnike ljudstva uredila vsa sporna politična in gospodarska vprašanja. Ta reakcionarna politika je bila usodepolna za samostojno Slovenijo. Tretjina Slovencev je radi te politike prišla pod Italijo, kjer se ji kratijo osnovne državljske in nacionalne pravice.

A tudi slovenski Korotan se je radi reakcionarne socialne politike slovenske buržoazije odločil za avstrijsko republiko, ki je bila v onem momentu socialno naprednejša. Znano je, da je slovensko delavstvo na Koroškem pri plebiscitu glasovalo za avstrijsko republiko predvsem radi Zaloške ceste, in radi drugega preganjanja in batinanja v SHS. In to je odločilo pri plebiscitu.

Slovensko nacionalno vprašanje je torej bolj pereče ko kdaj poprej. Obstaja iz sledečih problemov:

- Primorska Slovenija.
- Koroška Slovenija.
- Vprašanje medsebojnih odnošajev med Srbi, Hrvati in Slovenci.

Popolnoma jasno je, da se slovensko nacionalno vprašanje da rešiti samo na temelju narodnostnega principa, ki smo ga postavili v prejšnjih člankih, to je: pravo samoodločbe do ustvaritve samostojne države ali zveze z drugimi nacijami.

Slovenskemu Primorju moramo priznati pravico samoodločbe do odcepitve od fašistične Italije in pridružitve k ostalim Slovincem.

Ako danes klerikalna Avstrija zatiira slovenski Korotan, potem moramo priznati tudi slovenskemu Korotanu pravico, da se odcepi od Avstrije in priključi Sloveniji, kjer bi užival vse nacionalne pravice. Samo na ta način je mogoče eliminirati nacionalne boje v slovenskih pokrajinah in dati polno svobodo razrednim bojem, ki bi dvignili gospodarski napredek teh dežel.

Nacionalno notranje vprašanje Slovencev torej obstoji v tem, da se slovenske dežele, ki tvorijo tudi prirodno gospodarsko celoto, združijo po

klado še več zvišale. Pred časom smo v »Napreju« čitali o nekem kaplanu v »Delavskem domu«, gotovo se ta ministrant moti, in misli, da bo tudi ta kaplan tistih doklad deležen. Sicer nogoče je, saj se končno razlikuje od drugih navadnih kaplanov le po ovratniku. Škofije so pa tudi za take kaplane, z drugačnim ovratnikom... Torej morajo biti tudi doklade! (Op. uredn. Ko bo več delavcev izvrševalo progresivni davek, se Gosar ne bo več norca delal iz njega. — V »Slovincu« se je že prav na dolgo branil!)

Velenje. Kakor po vseh večjih krajih je bil tudi v Šoštanjju sklican protestni shod proti nameravani razširitvi srbskega dednega prava po vsej državi. Poročala sta Bajt, nastavljenec bolniške blagajne, in Rakovčeva iz vodstva konsumnega društva iz Ljubljane. Umevno je, da so se tega shoda žene in dekleta v obilnem številu udeležile, ker bi jim ta načrt vzel še tiste pravice, ki jih še imajo iz bivše Avstrije. Bajt in Rakovčeva sta govorila navzočim ženam v smislu socialističnega programa, da se morajo žene izobraziti v politiki itd. Rakovčeva je dosegla s svojim govorom, da je več žen in deklet pristopilo k zvezi delavskih žen in deklet (celo Marijine družbenke), seveda za tako dolgo, da jih fajmoštri in kaplani poučijo, da je ta zveza navadna Kristanova firma. Rakovčeva si namreč navzočim ni upala povedati, da je predpogoj za izobrazbo, da se žene in dekleta odresejo klerikalizmu, ki potom svojih naprav, cerkve itd. drži ljudstvo, zlasti revne kmete, kočarje in kmečke kakor industrijske delavce že tisoče let v temi nevednosti. V »Napreju« št. 22 z dne 20. marca 1924 čitamo v članku, podpisanem od Rakovčeve, da so si združni gospodarji (Kristani!) pridobili premoženje s svojim razumom, da se jih torej radi tega ne sme napadati. Uredništvo »Napreja« ji pa v isti številki očita, da ima otroke v le-

pih službah v konsumu, da je nehala biti organizirana in da je dopisovala v »Zarjok«, ki je podpirana od Čobala in drugih začela izhajati proti »Napreju«. Če Rakovčeva misli slepariti naše žene, se proklete moti. Za naše žene je prostora dovolj v naši organizaciji, vsaka lahko dopisuje v »Napreju«, če hoče, ne pa da s svojimi krvavo prisluženimi dinarji vzdržujemo še poseben list, ki so mu dali nedolžno ime »Ženski list«. — Še nekaj o napadih. Konsumni generali se bogatijo na račun delavske brezbriznosti, delavci pa naj k temu molčimo. Tako čitamo v »Napreju« z dne 14. februarja 1924, da zasluži ravnatelj ljubljanskega konsumnega društva Dražil 270 D dnevno, vzlic temu je pa vpisan med dolgotrajnimi dolžniki in znaša njegov dolg v konsumu 3775 Din. (Po revizijskem poročilu.) Kakor znano, je bila tudi v Velenju ustanovljena prodajalna konsumnega društva (centrala Zagorje). Namesto, da bi delavce učili, da se je treba za boljše plačo boriti v organizaciji, da bo delavstvo lahko izhajalo, so dajali živila na »puf« in ustanovili protioorganizacijo (Korunovo), dasi so imeli komaj tri pristaše. Denar za živila so delavcem jemali na rudniku, kateri ni mogel ali ni hotel plačati, seveda samo nekaterim. Ker se ni z vsemi enako postopalo, so narasli dolgovi v konsumu nad 100.000 Din. Sedaj je pa odtegotvanje ukinjeno, ker je rud. glavarstvo z dopisom dne 8. junija 1925, št. 1527, razglasilo delavstvu, da se zaslužek v smislu § 207. obč. rud. zak. ne sme zarubiti. Čobal so jo pa zopet pogrnjali. Ves ta dolg naj se odtegne v štirih mesecih, seveda zopet samo nekaterim. Če pomislimo, da danes tukajšnje delavstvo praznuje že več mesecev po dva šihita tedensko in zasluži nad 50 Din dnevno, bo moral vsak pameten človek priznati, da je to nemogoče, kar hoče Čobal. Če ne morejo

izhajati konzumni ravnatelji s plačo 270 Din dnevno, še manj rudarji s 50 Din dnevno. Vse naše člane pa, ki so v konsumu kaj dolžni, pozivljamo, da poravnajo svoj dolg čimprej, ker se moramo zavedati, da je delavstvo s težkim trudom ustanovilo današnje zadrage, dasi se kdo marsikdaj trka na prsi, češ, to je moje delo. Da pa danes delavstvo nima nobene besede, je krivda ta, da so nas na umeven način razdelili na bernotovce, korunovce, komuniste itd. Za denar, ki ga je kapitalistično sorodstvo razmetalo za razne liste, bi imeli danes lahko dobro financiran dnevnik, ki bi znal braniti naše pravice. Tak je vaš socializem, pa nastopajte potom ženske organizacije, strokovnega ujedinjenja ali kar hočete, to si zapomnite, delavstvo vam nikdar več ne pojde na lim.

Prevalje. V zadnjem času se je začela širiti pri nas taka nezadovoljnost kakor je iz časa vojne ne poznamo, in to kljub temu, da imamo odbor za določevanje cen živilom. Pa kaj pomaga odbor, če nima dovolj zaslonbe, da bi njegovim predlogom dalo zadostnega pritiska. Sedaj, ko je dosežen višek nezadovoljstva, ko so cene dosegle višino od 100—200% napram cenam po drugih krajih daleč za mejo, sedaj šele, ko delavci stradajo skupno z družinami že mesece v isti meri kot v vojnem času — sedaj bodo »padle« cene, če bodo mesarji hoteli. Naši

mesarji so posebne vrste ljudje in se se prav malo zmenili za »komisije«, ker so vedeli, da vlada soglašala z visokimi cenami. Meso je padlo 6. julija na 15 oziroma 14 Din, a danes, 10. julija, se še vedno prodaja po stari ceni. Isto je s slanino in mastjo. Kdo bi se zmenil za ukaze okr. glavarja? Kruh je tako drag, da ga porabi delavska petčlanska družina za 350 Din mesečno — a to samo tedaj, ako ga porabi za najnujnejše trenutke. Mleko prodajajo kmetje samo na domu po 4—4.50 dinarjev liter, dočim je zadnja cena po mestih 2—2.50 Din liter na dom postavljeno. Jajca so 1 Din dražja kot v Ljubljani. Moka se prodaja do 8 Din kilogram in vendar čitamo, da je drugod cenejša. Dela pa je vedno manj — mi praznujemo že vse svetnike kolektarja. Okrajnemu glavarju priporočamo, da se začne prav temeljito baviti z draginjo in to iz razlogov že, ki jih pogosto navaja za razne namene nacionalizma. Mi se bomo bavili s temi stvarmi obširno in pogosto, da zastopnik vlade ne bo pozabil, da smo brez dela, raztrgani in lačni tudi v njegovem glavarstvu. Molčali ne bomo več.

Lastnik: »Sloga«, r. z. z. o. p.

Izdajateljica in odgovorna urednica:

Iza Prijateljca

(v imenu izvr. odbora SSJ in KDZ.)

Tisk tiskarne »Merkur« v Ljubljani.

31. VIII. 1925 — 2400.

Naročajte in širite edini delavski list »NAPREJ«

Drobnino in galanterijo ter delavsko perilo po znižanih cenah dobite samo v detajlni trgovini

GASPARI & FANINGER

Maribor, Aleksandrova cesta 23.

Najboljši šivalni stroj

je edino le

Grietzner in

Adler za rod-

Pouk v vezenju brezplačno.

Večletna garancija. Delavnica na razpologo

binsko in obrtno rabo v vseh opremah

Josip Petelinc, Ljubljana (blizu Prešernovega spomenika)

Češko sukno, žensko volneno blago, perilo, platno, hlačevino, tiskovino itd.

kupite v prvovrstni kakovosti najceneje v Celju pri »Solncu«.

Za obilen obisk se priporoča

Alojz Drogenik.

Znižanje cen!

Vsled pozne sezone prodajamo damske čevlje št. 34/36 dokler trajajo zaloga: platinene Din 80.—, lakaste Din 195.—, semiš vseh barv Din 150.—, ružave špangarje pravi ševro Din 140.—, otroški špangarčki in sandalce Din 25.—. Samo pri »VOIKA«, Ljubljana, Krekov trg št. 10.

15 let priznane

kapsule »LARUCIN«

zdravilo nejsigurnejše gnojno kapavico (triper) in boleznimi mokril. Škalje 20 Din v vseh lekarnah. Direktno: APOTEKA BLUM, SUBOTICA.

Štajerska klet Maribor, Narodni dom

Kopališka ulica na vogalu Tattenbachove

Najcenejše vino in jabolčnik.

Podzemeljsko kegljišče

Čitajte Naprej!

1^a dalmatinski PORTLAND-CEMENT
„TITAN“

Generalno zastopstvo:

M. GREGOVIČ & Co.,
LJUBLJANA, Šelenburgova ulica 7
Telefon 956 Poštni predal 167

Ostanke v dolžini 2 do 8 m

20 m močnega čefirja Din 240.—, 20 m trpežnega oksforta Din 290.—, 20 m močne modrovine (druk) Din 290.—, 20 m krasnega kambrika za otročje in ženske obleke Din 240.—, 10 m hlačevine dvojno široke (cajga) za moške obleke Din 350.—, 20 m belega platna Din 250.—, 20 m sirovega platna Din 180.— razpošilja

veletrgovina **R. Stermecki, Celje št. 23**

Ilustrovani cenik z čez 1000 slikami se pošle vsakemu zastoj, vzorci od sukna, kamgarna in razne manufakturne robe pa samo za 8 dni na ogled. Kdor pride z vlakom osebno kupovat, dobi nakupu primerno povrnitev vožnje. Naročila čez Din 500.— poštnine prosto. Trgovci en gros cene.

Tvornica dežnikov in solnčnikov
L. MIKUŠ, LJUBLJANA

Mestni trg št. 15

priporoča svojo bogato zalogo dežnikov v kakršnikoli velikosti po najnižji ceni.

Predno kupite

oglejte si v manufakturni in modni trgovini

Miloš Pšeničnik — Celje.

Znižane cene in še pri večjem nakupu znaten popust. Postrežba solidna! Blago prvovrstno!

UČITELJSKA TISKARNA

Ljubljana — Frančiškanska ulica št. 6

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine

za šole, španstva in urade, najmodernejšje plakate in vabila za veselice, letne zaključke. Najmodernejšja uredba za tiskanje časopisov, knjig, brošur itd.

STEREOTIPIJA LITOGRAFIJA